

ET NAVNLØST MYSTERIUM

Roj Friberg er en foregangsfigur i svensk og skandinavisk kunst. En grå eminens. Blant det virkelig kvalitetssøkende publikum, deriblant mange forfattere, scenografer og regissører, nyter han også en særegen anseelse og beundring.

Du glemmer aldri et møte med Roj Fribergs billedkunst. Hans unike teknikk er legendarisk, i desennier et samtalemønne blant kunstinteresserte. En sjeldent konsekvent kunstnerisk integritet preger hele hans kunstneriske produksjon, fra ungdomsarbeidernes surrealistiske drømmeland til det senere visuelle kaleidoskop av rystende innsikter som nå sammen vises i den store retrospektive utstillingen på Kunstverket Hovedøya Galleri.

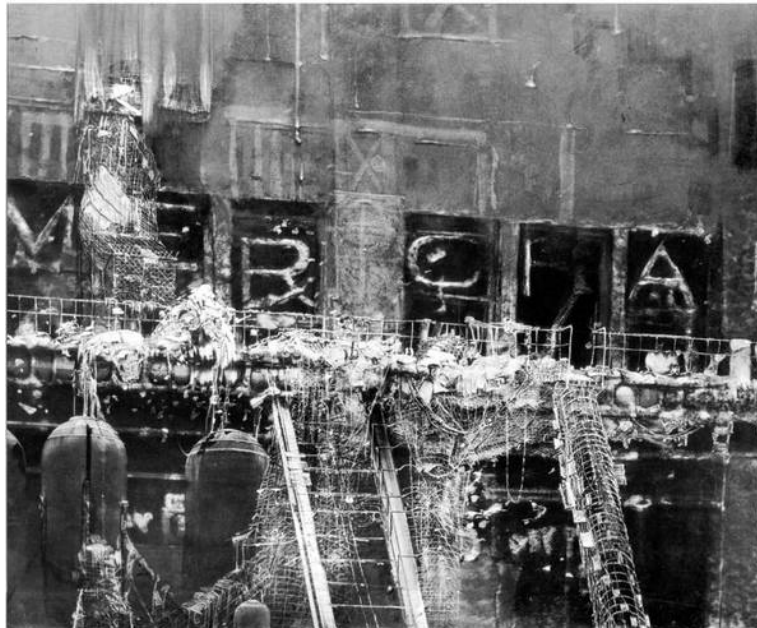
Jeg har fulgt Roj Fribergs kunstnerskap helt fra min barndom – min første Friberg-opplevelse må ha vært da jeg ble kjøvet rundt i barnevogn i Galleri Maneten i Gøteborg i 1972. En separatutstilling på Göteborgs Konsthall i 1986 ble på mange måter avgjørende for mine egne kunstneriske valg, dette bekjentskapet ble retningsgivende for selve min livsanskuelse.

Goyas sorte bilder faller meg i tanke. Kunstneren malte disse bildene for sin egen skyld, enkelte av disse lerreter dekket veggene i hans spisestue. Hekser, dverger og tåper, med forvridde kroppar og sortnede lemmer, i en tilstand av besettelse, omgav den aldrende Goya under hans måltider. På lignende vis ser jeg for meg at også Roj Friberg omgir seg med sine egne bilder. Kanskje tapetserer han veggene med dem, og sitter som den

altseende Odin midt i blant dem, i en stum storm av galskap og undergang. Kunsthaller og gallerier transformeres til drivhus for mørke visjoner når Friberg inntar deres saler og rom.

Roj Friberg formidler opplevelsen av en meningstynget historie og en eruptivt frembrytende natur. "Natur" her forstått i sin doble betydning: dels som den fryktinnyttende skjønne og ruvende naturen - den som setter grenser for menneskets utfoldelse; dels som menneskets indre natur av drifter, lidelser og drømmer.

Skikkelser med forvridde ansikter virker tapt for det rasjonelle samfunn og inngår nå istedet som statister i en kaotisk og forvirrende verden. Sivilisasjonens reisverk faller bokstavlig talt sammen rundt dem, rette linjer blir krumme, former pulserer og brister, tiden tærer og naturkrefter presser på; det virker som de trenger inn i selve kroppene og deformerer dem. Som mennesket har manipulert med tid og natur skal nå naturkreftene manipulere mennesket og kulturen.

De mørke undertonene kan iblant lede tankene til Odd Nerdrums dysterromantiske parallellvirkelighet. Morfologisk finnes det noe beslektet, men Fribergs billeddannelse og tekniske utførelse peker mot noen andre kilder.

Roj Friberg følger ikke noe fastsatt skjema innen komposisjon. Gispende utført illusjonisme flettes sammen med naivistiske fantasier eller en strektegning utført med skjelvende hånd. Her finner man billedløsninger etter klassisk romantisk mønstre, modernistiske forskyvninger eller fotolignende utsnitt. Billedoppbyggingene preges mer av subjektive tolkninger etter den synlige verden - "antiperspektiver" som, etter egne lover, vrenger betrakterens tilvante persepsjoner ut av ledd, slik at noe usynlig lar seg anes.

Gjennom den håndverksbaserte billedannelsens iboende egenskaper kan kunstneren forvandle den foreliggende fotorealismen. Dette lykkes Friberg med. Presisjon og virtuositet blandes bevisst (eller ubevisst?) med kunstnerlig "slurv", hvilket gjør hans visualiseringer vanskelige å begripe og bidrar til bildenes irrasjonelle karakter og mangetydighet. Når alt faller på plass er effekten fortryllende. Det utholdelige må holdes ut.

Hvis Fribergs mennesker, motiver og arkitekturvisjoner uttrykker tilstander av bevegelse og oppløsning, resignasjon og angst, finner man i hans seneste landskapsskildringer isteden ro og hvile. Opplevelsen av en klaustrofobisk og fortvilt kultur byttes mot visjonen av naturens utilgjorte liv og befriende stillhet. De postindustrielle katastrofeområdene som Friberg lenge har fremmant har fått vike for rene naturbetraktninger. Det uberørte og opprinnelige i disse landskapene står i virkningsfull kontrast til hans tidligere produksjon. Kulturpessimisme står mot naturoptimisme selv om dette ikke gjør hans nye motiver mindre modernitetskritiske – tvert imot.

Den naturtro detaljeringsgraden kan i blant minne om amerikaneren Andrew Wyeths asketisk naturalistiske temperamalerier. Tross komposisjonelle grep der skog, fjell, eller hav radikalt fyller hele formatet kan også C. D. Friedrich komme meg i tanke – i en dempet romantisk naturopplevelse med raffinert og forsiktig symmetrisk komposisjon og tilbakeholden fargeskala. Opplyste trekroner og stammer avtegner seg mot skyggene under og innenfor. Det friske og klare står mot det dunkle og dvelende. Selv om sydskandinaviske skoger og bergformasjoner har stått modell så er myten om det nasjonale landskapet langt borte. Det er her ikke spørsmål om noen heroisk landskapsromantikk, naturen hviler i sin egen selvfølgelighet og fremstår slik verdig, tidløs og løfterik. Det er navnløse landskap med et stille sus av navnløst mysterium.

Christopher Rådlund - Oslo, 2011